

6. Коменский Я.А. Великая дидактика / Я.А. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Н.Г. Песталоцци: // Педагогическое наследие. – М.: Педагогика, 1988. – С. 11-106.
7. Пальчевський С.С. Сугестопедагогіка / С.С. Пальчевський. – Рівне: Редакційно-видавничий відділ Рівненського державного гуманітарного університету, 2002. – 394 с.
8. Освітні технології: навчально-методичний посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська [та ін.]; за заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А. С. К., 2002. – 255 с.

Н.В. ОСТАПЧУК. ПРИНЦИПИ СУГЕСТОПЕДАГОГІКИ В ОБУЧЕННІ ШКОЛЬНИКІВ ФІЗИКИ

Резюме. В статті розкриваються аспекти впливу на емоційно-ціннісні особистісні компоненти учнів, які розвивають позитивне ставлення до фізики, знімають дисфункції надмірного напруження в навчальному процесі, сприяють розвитку та саморозвитку особистості учня та вчителя. Дано теоретичне обґрунтування сугестопедagogical технології навчання, показано на конкретному прикладі застосування сугестопедagogical на уроках фізики.

Ключові слова: навчальний процес, фізика, емоційно-ціннісний, особистісний, сугестопедагогіка.

M.V. OSTAPCHUK. SUGGESTOPEDAGOGICAL PRINCIPLES IN TEACHING PHYSICS STUDENTS

The summary. This article describes aspects of influence on emotional values, personal peculiarities of pupils as such that develop the positive attitude of a pupil to Physics, eliminate dysfunctions of superfluous stress in the educational process; favor the development and selfeducation of the pupil's and the teacher's personality. There is also theoretical basis of suggestive technology of instruction. This theory is confirmed with a number of practical examples.

Key words: educational process, physics, emotional value, personal, suggestopedagogics.

Рекомендовано до друку.

Канд. пед. наук, проф., член-кореспондент АПСН В.І. Тищук.

Одержано редакцією 01.02.2016 р.

УДК: 378. 013 + 371

А.В. ШЕВЧЕНКО

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО КРИТЕРІЮ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ТИЛУ

Резюме. В статті висвітлено можливості та доцільність впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес вищих військових навчальних закладів для ефективного формування показників когнітивно-пізнавального критерію фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу. Розкрито сутність та авторське бачення практичних шляхів впровадження інноваційних технологій, які впливають на розвиток професійно значущих якостей та особистісних рис курсанта військового вузу. Представлено класифікацію та охарактеризовано головні властивості й ознаки, які розкривають сутність інтерактивних технологій з огляду на вдосконалення фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу під час навчання.

Ключові слова: інтерактивні технології, майбутні офіцери тилу, фахова компетентність, класифікація, переваги, функції.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Безумовний той факт, що в умовах сьогодення майбутні офіцери Збройних Сил України (ЗСУ), які навчаються у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), повинні володіти високим рівнем фахової компетентності для виконання поставлених перед ними ратних завдань. Нагальною вимогою сьогодення є формування нової генерації офіцерів тилу ЗСУ, які базуються на високому рівні професіоналізму, адже саме на них покладено завдання щодо ефективної життєдіяльності української армії. Серед вагомих завдань вищої військової освіти є підготовка офіцерів тилу, які здатні до організаційно-управлінської, планово-економічної, проектно-аналітичної діяльності у сфері управління військовими частинами та підрозділами. Виходячи із наведених аргументів, виникає нагальна потреба у проведенні кардинального оновлення навчального процесу у ВВНЗ, які готують фахівців за спеціалізаціями «Речове забезпечення підрозділів (частин, з'єднань)», «Продовольче забезпечення підрозділів (частин, з'єднань)», «Забезпечення військ (сил) ракетним паливом, паливом і мастильними матеріалами» на основі введення інновацій у професійну підготовку.

Майбутнім офіцерам тилу ще під час навчання необхідно навчитися займати активну життєву позицію та оволодіти вміннями самореалізації у якості військових професіоналів. Одним із найбільш оптимальних варіантів у зазначеному напрямку, на нашу думку, є запровадження у навчально-виховний процес ВВНЗ інтерактивних технологій, які будуть спрямовані на досягнення переважною більшістю курсантів високого рівня теоретичних знань та впливатимуть на формування показників когнітивно-пізнавального критерію фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу. Запровадження у навчально-виховний процес ВВНЗ інтерактивних технологій розглядається військовими педагогами у якості найбільш ефективної альтернативи традиційним методам, які базуються на пояснювально-ілюстративних підходах.

© А.В. Шевченко, 2016

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На доцільності застосування інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі наголошували Р. Гуревич, С. Кашлев, М. Кларін, О. Коберник, В. Мельник, І. Мельничук, О. Пометун та ін. відзначимо й той факт, що загальні аспекти застосування у навчально-виховному процесі ВВНЗ інтерактивних технологій вивчали військові педагоги В. Кирилук, І. Романюк, М. Козяр, О. Торічний та ін.

У процесі дослідження встановлено, що серед великого спектру педагогічних інновацій у вищих навчальних закладах чільне місце посіли інтерактивні технології, оскільки саме «інтерактивні підходи сьогодні є найбільш ефективними, бо ставлять того, хто шукає знань, в активну позицію їх самостійного оволодіння... і шукача істини» [172, 225]. Досліджуючи удосконалення педагогічного управління навчальним процесом у ВВНЗ П. Вишневський [35], акцентує увагу на доцільності введення в процес професійної підготовки майбутніх офіцерів педагогічних інновацій, які базуються на інтерактивних технологіях. Військові педагоги О. Капінус [2], В. Кирилук [4], І. Романюк [9] та О. Торічний [10] констатують, що застосування інтерактивних технологій підвищує ефективність навчання через залучення курсантів до моделювання майбутньої професійної діяльності. Вважаємо, що під час участі у заняттях, де викладачі використовують інтерактивні підходи, курсанти можуть активно засвоювати найбільш оптимальні зразки майбутніх професійних дій, що допоможе їм у досягненні професіоналізму в ратній праці.

Однак теоретичні та практичні питання формування когнітивно-пізнавального критерію фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу на основі впровадження інтерактивних технологій ще й нині маловивчені. Потребують більш ґрунтовного аналізу дослідження потенціалу інтерактивних технологій. Тому в процесі дослідження було поставлено **мету статті** – проаналізувати сутність інтерактивних технологій, дослідити головні властивості та ознаки, які їх характеризують з огляду на вдосконалення процесу формування фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі дослідження було встановлено, що інтерактивні технології об'єднують принципово нові методи та підходи до організації навчального процесу на основі активної взаємодії між усіма учасниками навчання. Термін «інтерактив» походить від англійського («Interact»), що у перекладі означає «inter» – взаємний та «act» – діяти. У найбільш загальному аспекті сутність інтерактивних технологій полягає в «постійній та активній взаємодії усіх учасників» [3, 18]. В основу нашого дослідження покладено підхід до розуміння інтерактивного навчання, який задекларований у роботі О. Пометун [8, 7-9]. У нашому баченні інтерактивні технології у ВВНЗ передбачають таку організацію викладачем навчального процесу, яка передбачає паритетні міжособистісні стосунки викладача і курсантів, що базуються на багатосторонній комунікації.

Метою впровадження інтеракцій у навчальний процес ВВНЗ є створення викладачем таких умов, за яких курсант сам здобуватиме знання і конструюватиме власну компетентність під час здобуття знань. Як зазначають науковці інтерактивні технології повинні відповідати загальнопедагогічним, технологічним, дидактичним, організаційно-технічним, психологічним, виховним та гігієнічним вимогам.

Зупинимось на розгляді наукових поглядів фахівців на *класифікацію* інтерактивних технологій. Так, В. Мельник [5, 17-18] пропонує виокремити три групи технологій: 1) превентивні інтеракції (створення груп, розподіл ролей, консультація, репетиція); 2) імітаційні інтеракції (інсценування, психодрама, соціодрама, ділові та операційні ігри, диспут, «мозковий штурм», колективне або групове проектування, дебати, метапредметні, міжпредметні, внутрішньопредметні, тематичні обговорення); 3) неімітаційні інтеракції (проблемна лекція, семінар, практикум, круглий стіл, конференція, вправлення). У публікації С. Кашлева виокремлено такі технології: 1) створення сприятливої атмосфери та організації комунікації; 2) організації обміну діяльностями; 3) організації мислєдїяльності («мозковий штурм»); 4) організації смислотворчості; 5) організації рефлексивної діяльності; 6) інтерактивні ігри [3, 4-23].

У своєму дослідженні ми брали до уваги висновки І. Романюка [9], який аргументовано довів, що серед усіх інтерактивних технологій найбільшою перспективою у ВВНЗ володіють інтерактивні ігри, які науковець поділяє на: 1) імітаційні (аналіз конкретних ситуацій, логічно-мисленнєві, креативно-пізнавальні, «мозковий штурм», «брейн-ринг», «зіпсований телефон»); 2) рольові (організаційно-діяльнісні, професійно-комунікативні, ситуативно-сюжетні, драматизаційні ігри) [9, 135].

Узагальнивши напрацювання військових педагогів [1; 2; 9], виокремлено *переваги* інтерактивних технологій: стимулювання саморозвитку курсантів під час навчання; розширення спектру уявлень про фахову компетентність під час участі у інтерактивній діяльності на заняттях; практичне вивчення курсантами організаційної співпраці у військових колективах та отримання позитивного досвіду роботи офіцера тилу; вдосконалення особистісних якостей та рис характеру, які потрібні для формуванні високого рівня фахової компетентності на основі повної, або часткової зміна життєвих установок курсантів.

На основі аналізу наукового дослідження І. Пешні [6, 68] виокремлено загальні *ознаки*, що характеризують інтерактивні технології, які найбільш доцільно використовувати у ВВНЗ. До них належать: оптимальність, інтегративність, науковість, повторюваність процесів та ефектів, використання інноваційних засобів і матеріалів, раціональна організація виховного середовища, достовірне оцінювання результатів виховного процесу.

Зупинимось на висвітленні *функцій*, які можуть виконувати інтерактивні технології. На основі проведеного аналізу наукової літератури встановлено, що найчастіше реалізується функція активізації процесу навчання, відбувається формування умінь і навичок самостійної роботи, розвиваються творчі здібності, поліпшується психологічний клімат, розвиваються товариські взаємини. У своєму дослідженні ми декларуємо

реалізацію таких функцій як: навчальної (самостійне засвоєння курсантами змісту основних теоретичних понять конкретного заняття), комунікативної (налагодження комунікативної взаємодії та підвищення рівня соціальних контактів між курсантами на основі емпатії), релаксаційної (зняття психологічної напруги та можливість самоствердження кожного курсанта як суб'єкту навчального процесу).

Проведене вивчення наукових праць Р. Гуревича, І. Дичківської, М. Кларіна, А. Нісімчук, Г. Селевка допомогло встановити головні *властивості* інтерактивних технологій, а саме: економічність, ефективність, візуалізація, системність, алгоритмічність, відтворюваність. Зокрема, економічність передбачає оптимізацію праці викладача, досягнення запланованих результатів навчального процесу в стислі проміжки часу. Ефективність базується на отриманні максимально позитивного результату за умови найменшої кількості використаних ресурсів. Візуалізація має на меті можливість застосування різної аудіовізуальної техніки та конструюванні оригінальних авторських наочних та роздаткових матеріалів. У нашому баченні, системність, яка притаманна інтерактивним технологіям дозволяє чітко визначити взаємозв'язок мети, змісту, форм, методів, прийомів та засобів організації навчального процесу на досягнення оптимального результату. Алгоритмічність дозволяє викладачеві та курсантам послідовно на основі чітко розробленого алгоритму виконувати навчальні дії. Відтворюваність вказує на те, що запропоновану інтерактивну технологію (гру, дискусію, диспут) може відтворити за розробленим сценарієм будь-який викладач ВНЗ.

У процесі дослідження встановлено, що дискусії диспути та рольові ігри, в найбільшій степені, сприяють розвитку професійно значущих якостей та особистісних рис курсанта військового вузу: проектувально-конструктивної, організаторської, гностичної та комунікативної. Зокрема, дискусія і диспут припускають наявність декількох точок зору, які відстоюються сторонами в пошуках найбільш оптимального рішення. В ході дискусії чи диспуту майбутні офіцери тилу вчаться підбирати аргументи, виокремлювати проблему, коротко і точно формулювати і висловлювати свою позицію, правильно сприймати чужу думку, долати стереотипи на шляху досягнення консенсусу. Саме таким чином у курсантів розвивається їх інтелектуальна сфера. Відстоюючи свою точку зору, курсанти набувають впевненість в собі – таким чином розширюється спектр їх теоретичних знань та вдосконалюється емоційна сфера. Рольова гра також володіє вагомим потенціалом, адже передбачає прийняття учасниками певних ролей, які є максимально наближеними до майбутньої професії. Реалізація ігрової ролі вимагає від учасника додаткових знань, які відносяться до його діяльності як майбутнього фахівця матеріально-технічного забезпечення.

Застосування інтерактивних технологій під час формування у майбутніх офіцерів тилу фахової компетентності сприятиме активному залученні курсантів до наукової організації майбутньої професійної діяльності. На думку самих курсантів участь у навчальному занятті, що організоване на основі інтерактивної технології, дозволило їм позбулися негативних якостей характеру (егоїзм, невпевненість у собі, неорганізованість, закомплексованість, замкнутість, невміння висловити власну думку, скутість у вчинках, відчуженість, нерішучість). Позитивним вважаємо той факт, що майбутні офіцери під час усних бесід та анкетування підтвердили, що такі особистісні якості як: ерудованість, організованість, ініціативність, творчість, принципиовість, відповідальність, колективізм у них вдосконалилися під час інтерактивних занять.

Висновки. Встановлено, що педагогічні технології, які передбачають діалогічну взаємодію та передбачають синтез інноваційних ідей об'єднуються в групу інтерактивних технологій. Процес формування когнітивно-пізнавального критерію фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу за спеціалізаціями «Речове забезпечення підрозділів (частин, з'єднань)», «Продовольче забезпечення підрозділів (частин, з'єднань)», «Забезпечення військ (сил) ракетним паливом, палимим і мастильними матеріалами» буде значно ефективнішим за умови впровадження у навчальний процес інтерактивних технологій. Таким чином, використання інтерактивних технологій у навчальному процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів тилу визнано у якості педагогічної умови, яка матиме позитивний вплив на формування показників когнітивно-пізнавального критерію фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на виокремлення цілісного комплексу педагогічних умов, які впливають на усі компоненти фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу, а також розробку практичних механізмів їх впровадження у навчальний процес ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишневський П.Р. Удосконалення педагогічного управління навчальним процесом у вищому військовому навчальному закладі на основі інноваційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук / П.Р. Вишневський. – Х., 2005. – 20 с.
2. Капінус О.С. Практичні механізми впровадження моделі формування соціальної відповідальності майбутніх офіцерів засобами інтерактивних технологій та результати експериментального дослідження / О.С. Капінус // Вісник Національного університету оборони України: збірник наук. праць. – К.: НУОУ, 2014. – Вип. 2 (39). – С. 81-86.
3. Кашлев С.С. Технологія інтерактивного обучения / С.С. Кашлев. – М.: Беларуский верасень, 2005. – 196 с.
4. Кирилюк В.В. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників засобами інтерактивних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук / В.В. Кирилюк – Х., 2012. – 20 с.
5. Мельник В.В. Інтеракція в освітньому процесі: технологія організації / В.В. Мельник // Управління школою. – 2006. – № 13. – С. 15-34.

6. Пешня И.С. Интерактивные технологии обучения как средство развития профессиональной компетентности курсанта военизированного ВУЗа: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук / И.С. Пешня – М., 2005. – 192 с.
7. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 616 с.
8. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / Олена Іванівна Пометун. – К.: СПД Кулінічев Б.М., 2007. – 144 с.
9. Романюк І.М. Використання ігрових технологій у вищій школі / І.М. Романюк // Вісник Національного університету оборони України: збірник наук. праць. – К.: НУОУ, 2013. – Вип. 6 (37). – С. 131-136.
10. Торічний О.В. Характеристика ігрових методів навчання / О.В. Торічний // Збірник наукових праць №15. Частина II; гол. ред. Б.М. Олексієнко. – Хмельницький: Вид-во Нац. академії ПВУ, 2001. – С. 195-200.

А.В. ШЕВЧЕНКО. ВНЕДРЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ КОГНИТИВНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО КРИТЕРИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ ТЫЛА

Резюме. В статье освещены возможности и целесообразность внедрения интерактивных технологий в учебный процесс высших военных учебных заведений для эффективного формирования показателей когнитивно-познавательного критерия профессиональной компетентности будущих офицеров тыла. Раскрыта сущность и авторское видение практических путей внедрения инновационных технологий, которые влияют на развитие профессионально значимых качеств курсанта военного вуза. Представлена классификация и охарактеризованы основные свойства и признаки, которые раскрывают сущность интерактивных технологий с учетом совершенствования профессиональной компетентности будущих офицеров тыла во время обучения.

Ключевые слова: интерактивные технологии, будущие офицеры тыла, профессиональная компетентность, классификация, преимущества, функции.

A.V. SHEVCHENKO. THE IMPLEMENTATION OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES FOR THE FORMATION OF COGNITIVE CRITERION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE LOGISTICS OFFICERS

The summary. The article shows us the possibility and expediency of introduction of interactive technologies in the educational process of higher military educational institutions for the effective formation of indicators of cognitive criteria of professional competence of future logistics officers. The essence and the author's vision of practical ways of implementing innovative technologies that affect the development of professionally significant qualities and personality traits of cadets of military college were revealed. The classification was presented and the main characteristics and features that reveal the essence of interactive technologies due to the improving of professional competence of future logistics officers during studying were characterized.

Key words: interactive technologies, future logistics officers, professional competence, classification, advantages, functions.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. І.С. Войтович.

Одержано редакцією 08.02.2016 р.

УДК: 373. 2. 091. 4

Н.М. ГОРОПАХА

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ МАРІЇ МОНТЕССОРІ В ЕКОЛОГІЗАЦІЇ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ІНКЛЮЗИВНОЇ ГРУПИ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Резюме. Стаття присвячена проблемі створення у інклюзивній групі дошкільного закладу розвивального середовища для ознайомлення дітей з різними освітніми потребами з природою. Розкрито можливості збагачення освітнього середовища на основі ідей Монтессорі шляхом залучення дітей дошкільного віку до реалізації екологічних проектів.

Ключові слова: інклюзивна освіта, розвивальне середовище, підготовлене середовище, космічне виховання, екологічний проект.

Постановка проблеми. Проблема середовища людини широко вивчається філософами, екологами, соціологами, економістами, гігієністами, психологами та педагогами. Особливо актуальним є психолого-педагогічний аспект проблеми, адже середовище – це саме той чинник розвитку, який певною мірою здатен змінювати (компенсувати або нівелювати) розвивальні впливи на особистість дитини. Беззаперечною є теза, що розвивальне середовище, створене відповідно до певних педагогічно обґрунтованих вимог, є однією з головних умов досягнення поставлених у вихованні та освіті дитини цілей. Крім того, чим більше й повніше особистість самостійно використовує можливості середовища, тим успішніше відбувається її вільний і активний саморозвиток.

© Н.М. Горопаха, 2016